

مقدمه

امروزه با اعمال سیاست‌های زور و فشار کشورهای استعماری که بر جوامع اسلامی به خصوص کشورهای که با اهداف آن‌ها هم سو نیستند، و با تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی بسیاری که از جانب آن‌ها بر جوامع اسلامی به خصوص ایران وارد شده است روبه‌رو هستیم. با اتخاذ چنین رویکردی از سوی غرب مقام معظم رهبری بحث اقتصاد مقاومتی را مطرح و آن را به عنوان یک روش مهم و استراتژیک در تغییر مسیر حرکت اقتصادی کشور عنوان کردند. در فرهنگ مبتنی بر آموزه‌های دین مبین اسلام نیز مجاهدت اقتصادی، کار و تلاش مستمر ارزشی هم وزن جهاد فی سبیل الله دارد و به عنوان پر فضیلت‌ترین و برجسته‌ترین عبادات محسوب می‌شود. بدون شک اگر این مجاهدت علاوه بر پاسخ‌دهی به نیازهای شخصی و خانوادگی در راستای تأمین ضروریات اجتماعی، منافع ملی و مصالح همگانی باشد ارزش و اعتبار آن نیز به غایت فزونی خواهد یافت.

فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال زنان نیز در کنار امر بس خطیر مدیریت خانه و خانواده از مؤلفه‌های پایدار توسعه اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شود. حضور فعال و تعیین‌کننده زنان در جامعه اسلامی در رونق اقتصادی و توسعه فرهنگی و سیاسی نقش‌آفرین می‌باشند. زنان درعین حال که از مقام معنوی، مادری، همسری و... خویش نباید غافل باشند. به عنوان نقش مکمل و همپای آقایان نیز می‌توانند برای موفقیت در عرصه تولید تلاش نمایند و اقتصاد مقاومتی را تحقق بخشند.

۱. مفهوم اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی یک نظام اقتصادی است که هماهنگ با سیاست‌های کلان سیاسی و امنیتی نظام اسلامی و برای مقاومت در برابر اقدامات تخریبی شکل می‌گیرد تا بتواند در برابر ضربات اقتصادی تحریم‌ها و توطئه‌های گوناگون اقتصادی نظام استکبار مقاومت کرده و توسعه و پیشرفت خود را ادامه دهد و روند روبه رشد همه جانبه خود را، در ابعاد ملی، منطقه‌ای و جهانی حفظ کند. اقتصاد مقاومتی رابطه نزدیکی با انسجام ملی دارد. مقصود از اقتصاد مقاومتی واقعی یک اقتصاد مقاومتی فعال و پویاست نه یک اقتصاد منفعل و بسته به طوری که کشور ضمن مقاومت در مقابل موانع و ناملازمات مسیر خود روند پیشرفت پایدار خود را حفظ کند. (عسگری، ۱۳۹۱: ۲۷).

۲. سهم زنان در اقتصاد جهانی

تحقیقات نشان داده که هرچه اشتغال زنان در اقتصاد بیشتر باشد جهان ثروتمندتر و مرفه‌تر خواهد شد و این در حالی است که سهم زنان از مشاغل جهان عمدتاً مربوط به مشاغل سخت و کم درآمد است می‌باشد. با این حال در دهه‌های اخیر سهم اشتغال و نقش‌آفرینی زنان در اقتصاد جهانی بسیار بیشتر از نسل پیشین بوده است. علاوه بر این درصد دانشجویان دختر در دانشگاه‌های جهان نسبت به مردان بیشتر شده است. افزایش نرخ اشتغال زنان می‌تواند به ابزاری کارآمد برای مقابله با مشکلات و معضلات ناشی از پیر شدن جمعیت کشورها نیز بدل شود به طور طبیعی با افزایش تعداد افراد شاغل نسبت به افراد بازنشسته به کارگران فعال کاهش می‌یابد. از سوی دیگر برخلاف عقیده عوام افزایش اشتغال زنان هیچ تأثیر ملموسی بر کاهش نرخ زاد و ولد ندارد و لذا نگرانی افرادی که فکر می‌کنند اشتغال زن موجب کاهش انگیزه آن‌ها برای زاد و ولد می‌شود بی‌مورد است. بررسی‌های جامع نشان داده هرچه شکاف بین سهم زنان و مردان از بازار کار و اشتغال کمتر باشد زنان علاقه بیشتری به بچه‌دار شدن نشان می‌دهند. دلیل این مسأله آن است که در کشورهایی که در آن‌ها مالیات بر مشاغل ثانویه (مشاغل زنان) بالا است یافتن پرستار کودک ارزان قیمت دشوارتر می‌گردد و لذا زنان مجبورند بین بچه‌دار شدن و کار کردن یکی را برگزینند. اما در جوامعی که زنان شاغل مجبور به دادن مالیات‌های سنگین نیستند هزینه نگهداری از نوزادان پایین بوده و لذا گرایش به سمت بچه‌دار شدن در میان زنان بیشتر مشاهده می‌شود^۱.

۳. نقش زنان در مدیریت اقتصادی

مسأله اقتصاد، کسب و معاش از ابتدایی و ضروری‌ترین مسائلی است که همواره با زندگی نوع بشر همراه بوده و قسمت عمده‌ای از حیات انسانی را تشکیل می‌دهد. نظام اقتصادی حاکم بر خانواده باید به گونه‌ای باشد که بتواند با پیشرفت زندگی بشر در هر عصری مشکلات و موانع موجود را برطرف کند. بدون تردید هریک از اعضای خانواده با تدبیر درست خویش در مدیریت اقتصادی خانواده و به طبع آن اجتماع نقش جدی دارند. در این میان نقش زنان با توجه به جایگاه و مسئولیت آنان بیشتر است.

زنان در مدیریت و برنامه‌ریزی الگوهای مصرفی در خانواده نقش اصلی را دارند و در جوامع سنتی این نقش در مسیر قناعت در خانواده پررنگ‌تر بود.

برخی از کارشناسان مصرف را کلید فهم تحولات اجتماعی بیان می‌کنند چراکه بر این اساس واقعیت خانواده را بهتر میتوان شناخت. باتوجه به اینکه سطح زندگی افراد در جامعه دچار تغییرات اساسی است نگاه امروز به اقتصاد در جامعه نگاهی وسیع و گسترده است. در قدیم مصرف صرفاً یک رفتار اقتصادی بیان می‌شد به طوری که افراد حتی به لحاظ درآمد بالا از کالاهای بیشتری هم مصرف می‌کردند. حال آنکه امروز مصرف وسیله‌ای شده که افراد شخصیت خود را با آن به دیگران نشان می‌دهند و در واقع مصرف به یک رفتار اجتماعی تبدیل شده است.

خانواده به عنوان یکی از کوچک‌ترین نهاد یا سازمان مهم اجتماعی، نقش والایی میان فرد و جامعه پدید می‌آورد. خانواده، سنگ زیر بنای جامعه است که سبب بالذگی و پیشرفت یا ایستایی و عقب‌ماندگی آن می‌شود.

بنابراین با توجه به جایگاهی که زن در خانواده به عنوان مادر و فردی که در انتقال ارزش‌های اخلاقی به نسل بعد مؤثر است می‌تواند در اصطلاح الگوی مصرف نقش بسیار مهمی داشته باشد.

۴. نقش زنان در بهره‌وری اقتصادی خانواده

اقتصاد خانواده به معنای چگونگی سامان‌دهی و مدیریت منابع خانه است خانواده سازمانی است که تولید و توزیع کالاهای مورد نیاز را فراهم می‌سازد و زن بدون مناقشه به عنوان یکی از دو رکن اساسی خانواده در این سازمان‌دهی و مدیریت، نقش اساسی را ایفا می‌کند. جایگاه مادری و همسری عمده منابع مصرف را به زن می‌سپارد و انتظار می‌رود که او بتواند با سازماندهی و مدیریت صحیح خود بین درآمد و مصرف توازن برقرار کند و با برنامه‌ریزی و اجرای صحیح در رشد و توسعه اقتصادی خانواده و جامعه نقش مؤثر ایجاد کند.

از آنجا که جدول بازدهی اقتصاد خانواده در تنظیم نمودار رشد و توسعه اقتصادی جامعه و برنامه‌های کلان بخش‌های مختلف دولتی و خصوصی تأثیر بسزا دارد، می‌توان گفت که زنان در واقع نقش اساسی را در استفاده بهینه از منابع دارند. (کشوری، ۱۳۹۲: ۵۶).

این منابع می‌تواند زمان، پول و درآمدهای دیگر باشد و از همه مهم‌تر اینکه اگر زنان ما بتوانند چشم و هم‌چشمی‌ها و به طور جدی اسراف که جزء اصلی زندگیشان شده را کنار

بگذارند و به نحوی همپا و یاور همسر خود باشند و این فرهنگ را خود به فرزندان انتقال دهند می‌توانند در اقتصاد خانواده و بعد هم اجتماع اثرگذارتر باشند و موجب شکوفایی اقتصادی و رشد و پیشرفت شوند.

۵. نقش زنان در تحقق اقتصاد مقاومتی

مهم‌ترین الگوی ویژه اقتصاد مقاومتی مردم‌سازی این اقتصاد است. چنین اقتصادی تحریم ناپذیر بوده و حداکثر اقتصاد مقاومتی زمانی ورود پیدا می‌کند که بدنه مردم فعال شوند. لذا زنان نقش مهمی در اقتصاد مقاومتی دارند. آن‌ها به عنوان طلایه‌داران این بخش می‌توانند با درمان جنون خرید، گام مؤثر در این عرصه بردارند. آنان مدیران اقتصادی خانواده و تربیت‌کننده فرزندان هستند. در دنیای رقابتی امروز که همه باید برای پیشرفت جامعه تلاش کنند بانوان نیز در تأمین نیازهای خانواده سهمیم هستند و علاوه بر نقش مدیریتی در خانواده می‌توانند به فعالیت‌های اقتصادی هم بپردازند و در تأمین معاش زندگی با همسران خود همکاری کنند. از مهم‌ترین نقش‌های زنان در تحقق اقتصاد مقاومتی می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود.

الف) آموزش رفتارهای مطلوب اقتصادی به فرزندان

یکی از وظایف زن به عنوان مسئول خانه و خانواده انتقال ارزش‌های اخلاقی است. مادری که نگرش اقتصادی دارد فرهنگ اقتصادی‌اش را به خانواده و فرزندان منتقل و مانع از ریخت و پاش‌های بی‌مورد می‌شود. نقش اقتصادی مادر در کل خانواده جاری است. به طور کلی بخش اعظمی از تربیت، الگوپذیری متربی از مربی است و از طریق گفتار، کردار و رفتار در وجود فرزندان نقش می‌گیرد. آموزش اقتصادی به فرزندان به دو گونه مستقیم و غیرمستقیم صورت می‌گیرد:

روش مستقیم: والدین به گونه‌ای مستقیم عمل می‌کنند مثلاً درباره مسائل اقتصادی با فرزندان گفتگو می‌نمایند یا در هنگام خرید تذکرات لازم و آموزش‌های ضروری را به آن‌ها می‌دهند. یا در خانه در مورد مصرف آب، برق، مواد غذایی، نگهداری وسائل و... امر و نهی می‌کنند.

روش غیر مستقیم: در این روش که مهم‌تر هم هست روش و نوع عملکرد والدین است که خواه و ناخواه حتماً به فرزندان منتقل می‌شود. مادران مدیر، قانع، صرفه‌جو، فرزندان به همین‌گونه تربیت می‌کنند و مادران اسراف‌کار، تجمل‌پیشه، و مصرف‌گرا نیز فرزندان

تنوع طلب و مصرف زده به جامعه تحویل می‌دهند. لذا اولین و مهم‌ترین گام در تربیت صحیح اقتصادی فرزندان (مثل سایر زمینه‌های تربیتی) تصحیح عملکرد والدین است.

۱. جایگاه فرزندان در اقتصاد خانواده

نقش کودکان و فرزندان به عنوان یکی از مصرف‌کنندگان عمده در خانواده از یک سو و همچنین جایگاه آنان در آتیه اقتصادی خانواده‌ها از سوی دیگر لزوم توجه به آموزش صحیح و هدایت آن‌ها را ایجاب می‌کند. با رهبری صحیح و به جا در اقتصاد خانواده خصوصیات جمع‌گرایی، صداقت و دلسوزی، صرفه‌جویی، مسئولیت‌پذیری و دیگر و مثبت رشد و پرورش می‌یابد. هدایت فرزندان در زمینه شناخت مسائل، مشکلات و کمبودها و محدودیت‌های اقتصادی خانواده‌ها می‌تواند در اصلاح رفتار مالی و همچنین واقعیت‌نگری آنان نقش مهمی را ایفا کند.

۲. فرزندان و خرید

یکی از امور اقتصادی خانواده‌ها، خرید کردن فرزندان می‌باشد. خرید کردن از کارهای خوبی است که می‌تواند هم باعث همکاری فرزندان در امور خانه بشود تا کمکی به انبوه کارهای پدر و مادر باشد و هم عاملی برای ایجاد حس مسئولیت و مهارت برای زندگی مشترک آینده آن‌ها باشد. غیر از آنکه گاهی خرید کردن فرزندان بزرگ‌تر در مواقع ضروری برای کوچک‌ترها موجب ایجاد محبت بیشتر بین آن‌ها می‌گردد. ولی در این باره باید به نکاتی توجه نمود:

اگر با فرزندان به خرید می‌روید:

در مورد اجناسی که می‌خواهید خرید کنید از آن‌ها نظرخواهی کنید تا توجه آن‌ها به ملاک‌های خرید مثل کیفیت و قیمت مناسب، تولید داخلی بودن، سالم بودن کالا، شماره پروانه، تاریخ تولید و... جلب شود. از همان آغاز از خرید از خریدهای غیرضروری جلوگیری کنید تا این کار برای بچه‌ها به عنوان یک عادت در بیاید نه اینکه جذب رنگ و ظاهر و تبلیغات کالاها شوند و هرچه در چشم زیبا آید در سبد خرید قرار داده شود بلکه خرید را متناسب با پول موجود و نیاز واقعی و با توجه به اولویت‌های خانواده باید انجام داد.

اگر فرزندان را به خرید می‌فرستید به اندازه لازم به پول در اختیار او قرار دهید. منظور از لازم، نه مقدار کمتر از میزان کالای سفارش شده است تا فرزند شما پس از خرید مقروض و یا احیاناً سرافکند در مقابل مغازه‌دار و یا سایر مشتری‌ها نشود و نه خیلی بیشتر از حد نیاز، تا

وسوسه به خریدهای غیرضروری نشود. به مغازه و فروشنده‌ها و مسیر رفت و آمد او و به مدت زمان رفت و برگشت او توجه و نظارت داشته باشید.

نوعی برنامه‌ریزی داشته باشید که بچه‌ها مکرراً به خرید نروند. بلکه با کمی هماهنگی، خریده‌ها بیشتر به صورت یکجا انجام شود تا از اتلاف وقت آن‌ها پرهیز شود.

حتی‌المقدور از فرستادن دختران آن‌هم به صورت تنها، به خرید خوداری شود و در صورت ضرورت رعایت احتیاط‌های لازم در خیابان و کوچه به خصوص برخورد متین و جدی با فروشندگان مرد به آن‌ها تذکر داده شود. کودکان را در ساعات دیر وقت شب به خرید نفرستید. به آن‌ها تذکر بدهید که هر خریدی درست نیست، مانند خرید شانس‌ها و یا مواد محترقه و یا برخی از مواد غذایی ظاهراً جالب که از نظر تغذیه‌ای مضر هم می‌باشد مثل پفک‌ها و... و یا خرید مواد خوراکی خارجی که تولید داخلی آن‌هم وجود دارد و از لحاظ مرغوبیت نیز مناسب است. به آن‌ها یاد بدهید برای خرید کردن با شما مشورت نمایند و برای خرج کردن پول خود هم برنامه‌ریزی ودقت داشته باشند. (کشوادی، ۱۳۸۶: ۷۷).

۳. فرزندان و پول

نحوه نگهداری پول را باید به فرزندان آموزش داد. توجه از این ضرر بزرگ ملی جلوگیری کنند. با خرید یک کیف پول که هزینه کمی دارد به راحتی می‌توان پول را نگهداری کرد. بچه‌ها باید ارزش پول درآوردن و پول نگه داشتن و پول خرج کردن را بدانند.

آن‌ها باید بدانند که پول نعمتی از جانب خداست که با زحمات فراوان پدر و مادر به دست می‌آید. لذا نباید به راحتی از بین برود و باید در قبال آن احساس مسئولیت کرد ضمن آنکه باید این را بدانند که وسیله است نه هدف و در برخورد با پول باید نه آنقدر وابسته بود که به مرز بخل و خصاست رسید و نه آنقدر بی‌توجه که به مرز اسراف و زیاده‌روی وارد شد. به همین خاطر باید به آن‌ها آموزش داد که پول تو جیبی خود را به اندازه و به جا خرج کنند. و به جا و به اندازه بودن را در هر خانواده با توجه به شرایط خود به فرزندان آموزش می‌دهد.

مدیریت خانواده سعی کند که پول تو جیبی بیش از نیاز فرزندان به آن‌ها ندهد و با محاسبه نیاز هفتگی و ماهانه بچه‌ها و با گفتگو و توافق این پول را در اختیار او گذارد. ضمن آنکه می‌توان گه گاه آن‌ها را تشویق به دادن صدقه از پول خود یا شرکت در خیریه‌های فصلی نمود. همچنین می‌توان آن‌ها را راهنمایی و تشویق کرد که اضافه پول توجیبی‌ها یا عیدی‌های خود را پس‌انداز نمود و در موارد مهم‌تر خرج نماید. (کشوری، ۱۳۹۲: ۶۶).

۴. فرزندان و حفظ اموال

از دیگر آموزش‌های ضروری به فرزندان حفظ اموال است، برخورد توپ با شیشه و شکسته شدن آن و یا وارد شدن ضرر به اموال دیگران، نباشد که این کار مستلزم صرف هزینه‌های مادی و زمانی زیادی است و بر پدر و مادر واجب است از پول پس‌انداز فرزند (اگر دارد) و یا از پول خودشان خسارت وارده را جبران نمایند. علاوه بر آنکه آبروی فرزند نیز نزد دیگران مخدوش می‌شود. والدین می‌توانند به کودکان بیاموزند برای باز کردن در نوشابه از قاشق و چنگال استفاده ننمایند، درها را آهسته ببندند، آب زیاد مصرف نکنند، در نگهداری وسایل خود نظم و انضباط داشته باشند و... تا با ایجاد احساس مسئولیت در آن‌ها این دقت و آموزش‌ها تدریجاً برای حفظ اموال عمومی نیز گسترش یابد. مثلاً از وسایل مدرسه به نحو صحیح استفاده کنند. به میز و نیمکت و در و دیوار و وسایل همکلاسی‌های خود ضرر و صدمه‌ای وارد نکنند.

بدون اجازه دست به جیب و کیف افراد دیگر و لوازم خانه خود نبرند، و برای برداشتن وسایل دیگران از آن‌ها اجازه بگیرند رعایت همین نکته از بسیاری از درگیری‌های خانگی فرزندان جلوگیری می‌کند. کرایه تاکسی و اتوبوس را به طور کامل بپردازند و کوتاهی در پرداخت آن را زرنگی ندانند و به خاطر این امور دوستان خود را تأیید ننمایند. بلکه کوتاهی در این امور را یک ضرر معنوی به خود و یک ضرر مادی به جامعه بدانند. به طور کلی برای مالکیت دیگران و حدود آن اهمیت قائل شوند. و حق‌الناس را مهم بدانند. توجه دادن بچه‌ها به این امور عامل مهمی است که بعداً در بزرگسالی وقتی متصدی شغل و فعالیتی شدند نسبت به اموال و حقوق مردم مراعات حدود و ضوابط را بنمایند (همان، ۷۹).

۵. فرزندان و کار

تشویق فرزندان به کار کردن از وظایف تربیتی والدین است. کار کردن را باید به عنوان یک ارزش مثبت به فرزندان آموزش داد. آغاز آن هم از همان ابتدای کودکی است که کودک برای همکار در امور ساده و پیش پا افتاده تشویق شود. با بزرگ شدن کودکان می‌توان انسان‌هایی را که با کار و تلاش پیگیر و پشتکار فزاینده خود به درجات عالی انسانی و اجتماعی رسیده‌اند به عنوان الگو معرفی کرد.

متأسفانه بسیاری از جوانان اینگونه هستند که می‌خواهند خیلی زود به به همه چیز برسند و از ابتدای زندگی همه چیز داشته باشند درحالی که باید به آن‌ها یادآورد نمود که جوهره زندگی کار است و کار.

معمولاً آن‌ها که به عنوان افراد ثروتمند شناخته شده‌اند سالیان سال کار کرده‌اند تا به اینجا رسیده‌اند. جوانان ما باید بدانند که کار عامل مهم تربیت، کسب تجربه و تشخیص اجتماعی و به دست آوردن مهارت‌های زندگی و رشد استعدادها و بروز خلاقیت‌ها است. در واقع کار قانون حیات آدمی است.

سستی و تنبلی بلا و آفت می‌باشد و همانطور که آهن بر اثر زنگ از بین می‌رود و بطالت هم قلب نوجوان و جوان بیکار را، بیکاری موجب عدم تعادل و کسالت روحی و مادی انواع بزهکاری‌هاست درحالی که کار و کوشش موجب ایجاد تجربه و مجموعه تجربه‌ها نردبان ترقی و تعالی و استقلال است. (شریعت، ۱۳۴۴: ۱۵).

ب) ساده زیستی در برابر تجمل گرایی

ساده اما زیبا زیستن یکی از شیوه‌های مناسبی است که یک زن مسلمان می‌تواند جایگزین الگوی فخرفروشی، اشرافی‌گری و تجمل‌گرایی کند. به طور معمول بیشترین خرید مورد نیاز لوازم خانگی توسط زنان صورت می‌گیرد چشم و همچشمی کردن در تأمین لوازم غیرضروری و لوکس منزل و تعویض فصلی و سالی لوازم طبق مد روز در قالب گول زننده، تنوع‌طلبی بوسیله زنان برای بسیاری از خانواده‌ها دردسر ساز بوده است.

۱. قناعت و صرفه‌جویی

مفهوم و معنایی قناعت و صرفه‌جویی عبارت از: «درست و صحیح مصرف کردن، زیادتر و کمتر از نیاز مصرف نکردن، مال را هدر ندادن، مصرف را کار آمد و ثمربخش کردن، در مصرف مرتکب حرام نشدن در مصرف نیت الهی داشتن، در مصرف به فکر دیگران بودن، مصلحت جامعه و آیندگان را مدنظر داشتن و منابع عمومی را حفظ کردن. (عزتی، ۱۳۸۸: ۳۱). «در لسان روایات از قناعت و صرفه‌جویی با تدابیر زیبا همچون: «ارزشمندترین گنج»، «گنجی غنی»، «ثروت و مال تمام نشدنی»، «حیا طیبه»، «نیمی از زندگی»، «ماهیه حسابرسی آسان در قیامت»، و «ضمانتی برای فقیر نشدن» یاد شده است و خصوصیات

انسان‌های قانع را اینگونه بیان می‌دارد: «غنی‌ترین، ثروتمندترین و بی‌نیازترین مردم، خوش‌زیست‌ترین و دارای گشایش و رفاه در زندگی، دارای زندگی پاک همراه با آسایش و آسودگی روحی و روانی، دارای عزّت، کرامت و سربلندی، شاکر و سپاسگزار بودن، بهره‌مندی از روزی‌های همیشگی و پایدار خدا». (جوادی‌آملی، ۱۳۹۱: ۶۲۳-۶۲۸).

زنان در خانواده می‌توانند با قناعت خود در امور خانه و زندگی به مفهوم و معنای قناعت که گفته شد رنگ حقیقی ببخشند و موجبات سعادت خانواده و جامعه را تحقق ببخشند.

۲. اقتصاد و میانه روی

اسلام بنیاد همه امور اعمّ از مادی و معنوی را بر اعتدال و میانه‌روی قرار داده است و هرگونه رفتارهای بیرون از این چارچوب را نادرست می‌داند. همانطوری که زیاده‌روی و اسراف و تبذیر امری مذموم و گناه می‌باشد، عدم استفاده از نعمت‌های حلال خداوند و عدم بهره‌ورداری از آن‌ها در راستای آسایش، آرامش و کمال امری ناپسند و ناشایست می‌باشد. خداوند همه مردم را به رعایت الگوی مصرف یعنی «اعتدال و میانه روی» دعوت نموده و می‌فرماید: «کسانی که هرگاه اتفاق می‌کنند نه اسراف و نه سخت‌گیری، بلکه در میان این دو حدّ اعتدالی دارند» (فرقان: ۶۷).

و نیز در سخنان و سیره بزرگان دین و پیرامون «اقتصاد و میانه‌روی» درس‌های فراوانی وجود دارد مانند کلامی از امام رضا (ع): «باید هزینه خود و خانواده‌ات بر پایه میانه‌روی باشد» (طوسی، ۱۳۶۵: ج ۶، ۳۲۲) با توجه به سخنان بزرگان دین و همچنین آیات الهی درمیابیم که یکی از مبناهای ما برای بهبود اقتصادی اعتدال و میانه‌روی است که در خانه و بعد در اجتماع باید پیاده کنیم.

۳. مصرف‌گرایی (اسراف و تبذیر)

مصرف‌گرایی یکی از پدیده‌های شوم اقتصادی غرب است که پس از انقلاب صنعتی به منظور پیدا کردن بازار مصرف مطمئن برای کالاهای تولیدی خود و کسب سود بیشتر با تبلیغات پر زرق و برق رونق چشمگیری پیدا کرد و کشورهای مختلف جهان به ویژه کشورهای جهان سوم به بازار مصرفی آن‌ها مبدل کرد و دارای آثار سوء بسیار زیادی از جمله تشدید رفتارهای غلط فردی و اجتماعی، تغییر سبک زندگی مردم، اتلاف منابع ملی، وابستگی به

کشورهای صنعتی و از همه مهم‌تر در فشار و تنگنا قرار دادن این کشورها به طرق مختلف از جمله تحریم اقتصادی آن‌ها می‌باشد.

حقیقت این است که موج مصرف‌گرایی، تجمل‌گرایی و اسراف و تبذیر به عنوان یک آسیب جدی بر کلیه امور زندگی بخشی از خانواده‌های ایرانی سایه انداخته است و سبک زندگی آن‌ها را دستخوش تغییر و تحول اساسی و بنیادین قرار داده است به نحوی که می‌توان آن را در تمامی زوایای زندگی خانوادگی از جمله: تغذیه و خوراکی‌ها، پوشاک، مسکن، لوازم خانگی، لوازم آرایشی، دارو، آب و برق و کلیه حامل‌های انرژی، وسایل ارتباطی از جمله تلفن و تلفن همراه، اسراف در مهمانی‌ها، جشن‌ها، ازدواج‌ها، جهیزیه، مسافرت‌ها و سایر عرصه‌ها به خوبی مشاهده نمود (کاکیا، ۱۳۸۸: ۱۱۴).

پیامد های اسراف

اسراف دارای آثار زیان باری در دنیا و آخرت می‌باشد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱. افزایش شکاف طبقاتی
 ۲. محرومیت از ولایت و محبت الهی
 ۳. عامل زوال نعمت، فقر و تهیدستی
 ۴. مانع استجابت دعا
 ۵. گسترش فساد: اسراف کار نه تنها خود را به هلاکت می‌رساند بلکه به گسترش فساد و گمراهی جامعه دامن می‌زند.
 ۶. زمینه ساز لغزش‌های بعدی: اسراف کار رفتار خود را زیبا و امتیاز می‌شمارد و هرگز به درمان و اصلاح خود نمی‌اندیشد و با سرعت به سوی انحرافات دیگر پیش می‌رود.
 ۷. بستر ساز استعمار: زیاده‌روی در مصرف به جای تولید کشور را دچار استعمار می‌کند.
- راه‌های مقابله با اسراف:** اگر می‌خواهیم بر غول وحشتناک تورم و گرانی فائق آئیم، محاصره اقتصادی دشمنان را خنثی کنیم، سرمایه و اموال خود را به جای اتلاف خرج سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال مولد نماییم، و اگر می‌خواهیم آقای خودمان باشیم و فقر و تنگدستی وارد زندگی ما نشود، باید راه‌های مقابله با اسراف را بیاموزیم که در اینجا به چند مورد آن اشاره می‌شود.

۱. توجه به آثار زیان بار اسراف
۲. دوری از اسراف کاران و معاشرت با انسان‌های بزرگوار

۳. مدیریت معیشت و اقتصاد خانواده که خانم‌ها در آن نقش بسزایی دارند همانطور که گذشت.

۴. شناخت حقیقت انسان و سعادت او که در بُعد مادی خلاصه نمی‌شود. (حاجی صادقی، ۱۳۸۸: ۱۴۹-۱۳۹).

دغدغه‌ها و مطالبات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در رابطه با مصرف‌گرایی

یکی از آسیب‌ها و چالش‌های بسیار مهمی که از دیر زمان تاکنون ذهن و فکر رهبر معظم انقلاب را به خود مشغول نموده است، بحث بیماری مصرف‌گرایی، اسراف، تجمل‌گرایی، اشرافی‌گری و تبذیر است. به همین دلیل در طول سالیان متمادی و در قالب تعبیر و عناوین مختلف از جمله: ریشه‌ها و علل مصرف‌گرایی، مدیریت مصرف، رعایت الگوی مصرف، و دوری از اسراف و تبذیر پیرامون آن بحث کرده‌اند که به بعضی از مهم‌ترین محورها در رابطه با مصرف‌گرایی در حوزه خانواده اشاره خواهیم کرد. بدون شک رهنمودهای حکیمانه معظم‌له بهترین راه‌های برون رفت از وضع موجود و نیل به وضع مطلوب را پیش روی خانواده‌های عزیز قرار خواهد داد.

۱. مدیریت مصرف: ما باید مصرف را مدبرانه و عاقلانه مدیریت کنیم. با هوی و هوس و با خواهش دل و آنچه نفس انسان از انسان مطالبه می‌کند، نمی‌شود مصرف را مدیریت کرد. مسئله مدیریت مصرف یکی از ارکان اقتصاد مقاومتی است. ما الگوی مصرفمان غلط است، باید خودمان را اصلاح کنیم، باید الگوی مصرف جامعه و کشور را اصلاح کنیم.

۲. معنا و مفهوم صرفه‌جویی: صرفه‌جویی به معنای مصرف نکردن نیست، صرفه-جویی به معنای درست مصرف کردن است، صرفه‌جویی یعنی آن چیزی را که قابل استفاده است و می‌توانیم از آن استفاده کنیم. نسبت به امکانات با هوس رفتار نکنیم. دائماً چیزهای ماندگار را نوکردن، چیزهای ضایع نشدنی را دور ریختن، روش درستی نیست.

۳. مفهوم مصرف‌گرایی: مصرف‌گرایی یعنی اینکه ما هرچه گیر می‌آوریم صرف اموری کنیم که جزء ضروریات زندگی ما نیست. ما مردمی مصرفی هستیم ما اسراف می‌کنیم اسراف در آب در برق اسراف در وسایل گوناگون و تنقلات، اسراف در بنزین مصرف بیهوده و مصرف هرز در حقیقت هدر دادن مال است.

۴. **چشم و همچشمی‌ها:** چشم و همچشمی‌ها، تجمل‌گرایی، هوسرانی افراد خانواده، مرد خانواده، زن خانواده، جوان خانواده، چیزهای غیر لازم را خریدن این‌ها از موارد اسراف و مصرف است.

۵. **دعوت نکردن به ریاضت اقتصادی:** من مردم را به ریاضت اقتصادی دعوت نمی‌کنم ابدأ، من آن‌ها را به قناعت و صرفه‌جویی، و اسراف نکردن دعوت می‌کنم، اسراف حرام است.

۶. **اسراف یعنی کمک به دشمن:** ببینید اسراف چه کار می‌کند، اسراف در نان، اسراف در آب، اسراف در برق، اسراف در مصالح ساختمانی، اسراف در انواع و اقسام کالاهای گوناگون، اسراف در اسباب بازی بچه و وسایل تجملاتی، عزیزان من این اسراف همانکاری را با کشور می‌کند که دشمن می‌خواهد.

۷. **تفاخر غلط:** عمده، مردمند، شما باید کالای ایران بخواهید، این افتخار نیست این تفاخر غلطی است که ما مارک خارجی را در پوشاکمان در وسایل منزلمان، در مبلمان مان، در امور روزه‌مره مان، در خوراکی‌هایمان ترجیح بدهیم به مارک داخلی، درحالی که تولید داخلی در خیلی از موارد بسیار بهتر است.

۸. **عادات غلط:** عادات‌های ما، سنت‌های ما، روش‌های غلطی است که از این و آن یاد گرفته‌ایم ما را سوق داده است به زیاده‌روی در مصرف به نحو اسراف.

۹. **آبروداری‌های خیالی:** مسافرت می‌روند، می‌آیند، میهمانی درست می‌کنند، گاهی خرج آن مهمانی از مسافرت مکه‌ای که رفته‌اند بیشتر است. عروسی می‌گیرند، عزا می‌گیرند، هزینه‌ای که برای این مهمانی‌ها مصرف می‌کنند هزینه‌های گزافی است. انواع غذاها چرا؟ چه خبر است؟ در کشور هستند هنوز افرادی که از اولیات هم محرومند.

۱۰. **هوس بازی:** تلفن همراه را توی جیبمان گذاشته‌ایم، به مجرد اینکه یک مدل بالاتر وارد بازار می‌شود، این را دور می‌اندازیم و آن مدل جدید را باید بخریم، چرا؟ این هوس بازی است که ما به آن دچار هستیم.

۱۱. **دور ریختن غذا به بهانه غیر بهداشتی بودن:** در روایات ما است که از دانه‌های خرما استفاده کنید، تا این حد، خرده نان را استفاده کنید. آن وقت در هتل‌ها میهمانی درست می‌کنند و یک عده را مهمانی دهند بعد هرچه که غذا ماند به بهانه اینکه بهداشتی نیست، توی سطل آشغال می‌ریزند. این مناسب جامعه اسلامی نیست.

۱۲. حرکت جهادی: امروز پرهیز از اسراف و ملاحظه تعادل در مصرف بلاشک در مقابل دشمن یک حرکت جهادی است. انسان می‌تواند ادعا کند که این امر یک جهاد فی سبیل الله است.

۱۳. صرفه‌جویی به نفع تولید: وسایل تجملات، وسایل آرایشی، مبلمان خانه، تزئینات داخل خانه این‌ها چیزهایی است که ما برای آن پول صرف می‌کنیم، پولی که می‌تواند در تولید صرف شود، سرمایه‌گذاری شود، به فقرا کمک شود، ثروت عمومی کشور را زیاد کند. یک نسبتی باید در جامعه میان تولید و مصرف وجود داشته باشد یک نسبت شایسته به سود تولید، یعنی تولید جامعه همیشه باید بر مصرف جامعه افزایش داشته باشد.

۱۴. نگرانی شدید: این جانب از این که کسانی می‌کوشند تا در میان مردم رسم تجمل‌گرایی و اسراف و ولخرجی را شایع کنند، شدیداً نگران و متاسفم.

۱۵. توصیه به خانم‌ها: من به خانم‌های مسلمان، به خانم‌های جوان و به خانم‌های خانه‌دار عرض می‌کنم سراغ این مصرف‌گرایی که غرب مثل خوره به جان جوامع دنیا و از جمله کشور ما انداخته نروید، اسراف یک لجن زار است^۱.

ج) پس انداز و سرمایه‌گذاری به جای قرض و ربا

یک زن مسلمان با امتناع از اسراف و زیاده‌روی، سرمایه‌گذاری و پس‌انداز کردن را مورد توجه قرار می‌دهد و با آموزش صحیح خرج کردن به کودکش یاد می‌دهد که چگونه پس‌انداز کند و سرمایه‌گذاری برای آینده‌اش سودمند است. آینده‌ای که همیشه محتاج بودن و مقروض بودن را نوید نمی‌دهد. همچنین با تشکیل هیئت‌های کوچک قرض‌الحسنه در میان خانواده‌ها و اقوام هم سنت وام و قرض‌الحسنه به جای قرض‌های حرام ربوی اجرا می‌شود و هم با صلح‌رحم از حال هم جويا شده و دست یاری به هم می‌رسانند.

۶. راه کارهایی برای پس انداز کردن

پس‌انداز کردن مهارتی است که ارتباط مستقیمی با پول داشته و نشانگر آینده‌نگری است. پس‌انداز موجب می‌شود تا هنگام بروز مشکلات اقتصادی، شما بتوانید با استفاده از آن تا حدّ

- زیادی این مشکلات راه حل و دچار فشارهای روانی نشوید. در سطح کلان کشور نیز پس انداز در قالب صندوق ذخیره ملی و... نشان آینده نگری مسئولین می باشد. بنابراین:
۱. در صورت عدم توانایی پس انداز مبالغ زیاد، از مبلغ کم شروع نمایید. پس انداز کم بهتر از پس انداز نکردن است.
 ۲. اقدام در این مورد را به تأخیر نیندازید. اقدام نکردن به علت این احساس که چیزی برای پس انداز ندارم اشتباه است.
 ۳. در یکی از بانک ها یا صندوق های مالی معتبر، اقدام به افتتاح حساب نمایید.
 ۴. پس انداز را به عنوان یکی از ردیف های هزینه خود محسوب نموده و در ابتدای هر ماه مبلغ مورد نظر را به حساب پس انداز واریز نمایید.
 ۵. در خرج کردن پس انداز عجله نکنید و به آن به عنوان منبعی برای خرج کردن در موارد بسیار ضروری نگاه کنید.
 ۶. مادران باید فرزندان خود پس انداز کردن را آموزش دهند تا در بزرگسالی به این کار عادت نموده و احساس خوشایندی داشته باشند.
 ۷. زنان می توانند با صرفه جویی و مدیریت صحیح در امور حتی با حد کم پس انداز نمایند.
 ۸. سعی کنید برای نگهداری پس انداز خود از روش هایی استفاده کنید که ارزش پس انداز افزایش یابد. (تشکری، ۱۳۹۰: ۳۴).

(د) سرمایه گذاری

- با وجود تورم، ارزش پول همیشه در حال کاهش است. بنابراین برای جلوگیری از کاهش ارزش پس انداز، باید نسبت به سرمایه گذاری آن اقدام نمود. فواید سرمایه گذاری عبارتند از:
۱. حفظ ارزش پول
 ۲. به وجود آمدن پستوانه اقتصادی
 ۳. کمک به چرخه عمومی ثروت در جامعه و استفاده عموم مردم از آن
 ۴. ایجاد خلاقیت اقتصادی افراد خانواده برای شناخت روش های جدید سرمایه گذاری.

روش های سرمایه گذاری

۱. سپرده گذاری در بانکها (کوتاه مدت یا دراز مدت):

در این روش تا حدی از کاهش ارزش پول جلوگیری می شود. براساس قانون این سپرده در امر تولید استفاده می شود.

۲. خرید اوراق سهام شرکتها با نظر کارشناس

در این نوع سرمایه گذاری ارزش سهام با توجه به وضعیت اقتصادی کشور و شرکت مربوط، متغیر و در نوسان است. البته معمولاً قسمتی از سود سهام این شرکتها به صورت سالیانه پرداخت شده و قسمتی از آن تبدیل به سرمایه و به تعداد سهام افزوده می گردد. در این زمینه در صورتی که با مشورت یک کارشناس خبره اقدام شده و برنامه شما پس انداز بلندمدت باشد، به افزایش ارزش پس انداز کمک خواهد نمود.

۳. خرید اوراق مشارکت

این اوراق بدون نام بوده و از طرف بانکها در زمانهای خاص عرضه می شود. اصل سرمایه توسط دولت تضمین می شود و به صورت روزانه همراه با احتساب سود قابل تبدیل به پول می باشد. سود این اوراق معمولاً به صورت سه ماه یکبار پرداخت می گردد. سود این اوراق نسبت به سود معاملات در بازار کم است اما اصل سرمایه تضمین می شود.

۴. سپرده گذاری در صندوقها یا بانکهای قرض الحسنه

در این روش سودی به شما تعلق نمی گیرد اما بر اساس ضوابط می توانید در موقع نیاز از وام با کار مزد کم استفاده نمایید.

۵. سرمایه گذاری فیزیکی

در صورتی که پس انداز شما به مرحله ای برسد که با آن بتوانید نسبت به خرید زمین، خانه، باغ و... اقدام نمایید با توجه به افزایش تورم نه تنها از ارزش پس انداز شما کاسته نمی شود بلکه در درازمدت می تواند ارزش آن را اضافه نماید. (افشاری، ۱۳۸۰: ۸۴).

۵. ترجیح کالای داخلی بر خارجی

حاصل ترفند مصرف‌گرایی کالاهای بی‌کیفیت و نامرغوب خارجی، وابستگی و عدم خودباوری است. ارجحیت دادن و افزایش مصرف کالاهای وارداتی با برندهای معروف یا ناآشنا در جریان مهم تشکیل خانواده و ازدواج بانوان بسیار مشهود است. تهیه جهیزیه با تولیدات داخل توجه مستقیم به تولید ملی است و به دور از شعار و یک هدف و وظیفه می‌تواند یک ارزش تلقی شود. ارزشی که برای نسل‌های بعد هم بماند.

۷. اشتغال زنان و تأثیر آن بر اقتصاد

با تغییر جوامع از وضعیت سنتی به وضعیت امروزی کار زنان نیز دچار دگرگونی‌های زیادی شده است. زنان در طول تاریخ همواره به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در تأمین معاش خانواده همکاری داشته‌اند ولی امروزه امر اشتغال زنان به صورت جدی‌تری مطرح شده است. تصمیم‌گیری در مورد اشتغال زنان باید با خردورزی و تعقل انجام گیرد. هر خانواده با توجه به شرایط و توانایی‌های خود و به دور از مسائلی مثل چشم و هم‌چشمی، رقابت و همچنین با توجه به تجربیات و آمارهائی که در مورد خانواده‌هایی با زنان شاغل وجود دارد به تصمیم‌گیری در این زمینه بپردازد.

لذا توجه به نکات ذیل ضروری می‌نماید:

۱. درمقایسه بین آفرینش و خلقت زن و مرد، زن به طور طبیعی عهده‌دار امر باروری و زحمات و سختی‌های ناشی از آن می‌باشد.
۲. وظیفه نگهداری و تربیت کودکان برای زنان مناسب‌تر از مردان است، تحقیق نشان می‌دهد که مهد کودک‌ها نمی‌توانند وظیفه مادران را در نگهداری کودکان ایفا نمایند و احتمال زیادی وجود دارد که نوزادانی که در سال اول زندگی بیش از بیست ساعت در هفته در مهد کودک نگهداری می‌شوند به پرخاشگری مبتلا شوند و بعدها با معلمین خود همکاری نکنند.
۳. نوزادان تا سن یک سالگی بیش از تمام سنین زندگی خود اطلاعات کسب می‌کنند مقدار این اطلاعات به عکس‌العمل و علاقه والدین به خصوص مادر بستگی دارد زیرا مادر به دلیل داشتن احساسات لطیف و عواطف زنانه و مادرانه تربیت و پرورش فرزندان را انجام می‌دهد.

۴. کار در خانه بدون اجاره‌های خشک محیط‌های اداری و کارخانه‌ای و به گونه‌ای داوطلبانه می‌باشد و با توجه به خلاقیت زن می‌تواند متنوع و آسایش بخش هم باشد همچنین تولیدات خانگی در مقایسه با نوع صنعتی آن سالم‌تر و اقتصادی‌تر است.

بر اساس بررسی‌ها و آمارهای موجود ثابت شده که هزینه فعالیت خانه‌داری زنان از بعد اقتصادی مثل تهیه و پخت و پز غذا، شست و شو و نظافت خانه، خیاطی و اتوکشی لباس‌ها و... در حد حقوق متوسط مرد خانه می‌باشد لذا با تلاش زن در امور فوق به همان مقدار به اقتصاد خانواده کمک شده و ارزش افزوده ایجاد می‌گردد.

۵. از دیدگاه اسلام وظیفه تأمین مخارج خانواده و زندگی و پرداخت نفقه زن مطابق شأن وی بر عهده شوهر بوده و مخارج فرزندان را نیز پدر باید تأمین نماید. تأمین مخارج خانه بر زن واجب نیست.

و از طرف دیگر:

۱. افزایش هزینه‌های زندگی به خصوص در جوامع شهری کار زن و درآمد او را می‌طلبد.
۲. با بالا رفتن سطح تحصیلات دختران و افزایش جمعیت و پیشرفت جامعه و تخصصی شدن امور، لزوم حضور بیشتری از زنان به خصوص زنان متخصص در جامعه احساس می‌شود غیر از آنکه اسلام نیز برای زن حق اشتغال قائل است و مخالفتی با کار سالم زنان ندارد.
۳. ماشینی شدن زندگی و همچنین آپارتمان‌نشینی اوقات فراغت بیشتری را برای زنان در خانه فراهم کرده است.

با جمع و تفریق موارد ذکر شده، از آنجا که بالاترین هدف زندگی مشترک امنیت و آرامش و دلبستگی اعضای خانواده و در نتیجه تکامل و سعادت آن‌هاست (هدفی که قابل قیمت‌گذاری مادی و نیز قابل تعویض با اهداف دیگر زندگی اجتماعی نیست)، لذا در صورت اشتغال زنان به نظر می‌رسد که باید به وظیفه اصلی یک زن که مدیریت خانواده و مادری و همسرمداری اوست لحظه‌ای وارد نشود و در صورت نیاز و عدم تداخل با وظایفش و یک مدیریت صحیح به کار نیز مشغول شود و موجب شکوفایی خانواده و جامعه را فراهم آورد. اما یکی از بهترین راهکارهای ارائه شده برای کار و تلاش بانوان می‌تواند مشاغل خانگی باشد. (کشوادی، ۱۳۸۶:

۸. مشاغل خانگی

امروزه کسب و کار خانگی به عنوان راهکارهای مهم برای ایجاد اشتغال و درآمد در سراسر جهان محسوب می‌گردند. مشاغل یا کسب و کار خانگی آن دسته از فعالیت‌هایی است که توسط عضو یا اعضای خانواده، در فضای مسکونی در قالب یک طرح کسب و کار بدون مزاحمت و ایجاد اختلال در آرامش واحدهای مسکونی همجوار شکل می‌گیرد و منجر به تولید خدمت و یا کالای قابل عرضه به بازار خارج از محیط مسکونی می‌گردد. شاغلین کسب و کار مذکور برای کسب منافع به صورت‌های زیر فعالیت می‌کنند:

۱. انجام فعالیت به صورت کار مزدی برای کار فرمای خارج از محیط مسکونی
۲. انجام فعالیت مستقل اعم از تأمین مواد اولیه تا عرضه محصول به خارج از محیط مسکونی
۳. انجام فعالیت به صورت تعاونی، اتحادیه و یا مشارکت با بنگاه‌های بالا دستی تأمین - کننده مواد اولیه و عرضه محصولات آنان در بازار، ترجیحاً به صورت کسب و کار خوشه‌ای. (سایت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی)

قابلیت انجام این نوع کسب و کار در منزل سبب ایجاد مزایای بسیاری برای شاغلین آنها می‌شود که از جمله می‌توان به ایجاد توازن بین مسئولیت خانوادگی زنان و اشتغال آنها، حذف هزینه‌های مربوط به خرید، رهن و اجاره کارگاه و ایاب و ذهاب، استفاده از نیروی کار سایر اعضای خانواده و ایجاد زمینه کار خانوادگی، امکان انتقال تجارت از طریق آموزش غیر رسمی به شیوه استاد - شاگردی بین اعضای خانواده آزادی و استقلال بیشتر، ساعات کاری انعطاف - پذیر، پایین بودن هزینه راه‌اندازی، پایین بودن میزان ریسک، داشتن فرصت و زمان بیشتر، تناسب با ویژگی‌های جسمی افراد معلول و کم توان، تناسب با اقشار مختلف و... اشاره کرد. (ناهید، وبلاگ کار آفرینی در منزل)

رشته‌های مشاغل خانگی

الف) رشته‌های مرتبط با سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و

گردشگری

۱. آبگینه (تراش شیشه و...)
۲. پوشاک سنتی (جوراب بافی و...)

۳. چاپ‌های سنتی (قلم‌کاری مهری و...)
۴. صنایع دستی چرمی (جلدسازی چرمی، کیف و...)
۵. صنایع دستی چوبی (سوخت روی چوب، معرق‌کاری)
۶. قالی بافی

ب) رشته‌های مرتبط با سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای

۱. طراحی و ساخت اسباب بازی
۲. تایپ
۳. قاب‌سازی
۴. پرده‌دوزی
۵. عروسک‌سازی
۶. تعمیر کار تلفن همراه

ج) رشته‌های مرتبط با وزارت جهاد کشاورزی

صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی (تولید رشته آشی، میوه خشک و...)

د) رشته‌های مرتبط با وزارت صنعت، معدن و تجارت

۱. بافندگی خانگی
۲. رفوگری

ه) رشته‌های مرتبط با وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۱. بازاریابی (توزیع کتاب و فیلم و...)
۲. تصویرگری
۳. مترجمی
۴. نویسندگی

در سالیان اخیر به دلیل تحولات عظیم در بخش فناوری اطلاعات در جهان و ایجاد مشاغل جدید امکان اشتغال خانگی برای بسیاری از افراد در زمینه‌های مختلف فراهم گردیده

است. این مشاغل این امکان را فراهم می‌کند تا افراد بتوانند در محیط خانه با استفاده از رایانه و وسایل جانبی مورد نیاز، به انجام کسب و کارهای گوناگون در این حوزه بپردازد. بر اساس ماده ۷ قانون سازماندهی و حمایت از مشاغل خانگی، صدور مجوز مشاغل و کسب و کارهای خانگی توسط وزارت کار و رفاه اجتماعی یا واحدهای تابعه صورت می‌گیرد و صاحبان مشاغل مزبور از مزایای زیر برخوردار می‌شوند:

۱. استفاده از بازار محلی شهرداری جهت عرضه محصولات خانگی
۲. عضویت در شرکت سهامی عام خوش‌های تخصصی کسب و کار خانگی.
۳. معافیت از عوارض اداری و تجاری تعیینی و مصوب شورای اسلامی شهر و روستا.
۴. عدم نیاز به تغییر کاربری مسکونی.
۵. امکان برخورداری از ضوابط حمایتی در زمینه‌های مالیات، تأمین وام قرض‌الحسنه اشتغال، حق بیمه خویش فرما، تعرفه مصرف آب و برق و سوخت مصرفی.
۶. استفاده از تسهیلات بانکی به ویژه قرض‌الحسنه بانک‌ها و صندوق مهر امام رضا (ع) (سایت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی)

۹. زنان و کار آفرینی

بنابراین یک خانم می‌تواند با امکاناتی محدود و با تجربه و تخصص خود و در صورت ضرورت فراگیری یک تخصص در دوره‌های کوتاه مدت بدون نیاز به یک بنگاه اقتصادی، در خانه به تولید محصول بپردازد و در ابتدا خریداران کالایان را دوستان، اقوام و همسایگان قرار داده و وسعت بخشیدن به مشتریان خود را در دستور کار خود قرار داده و از حمایت‌های قانونی نیز برخوردار شود در صورت عدم توان فردی، با تشکیل تعاونی و مشارکت دوستان و اقوام می‌تواند از توان و امکانات آن‌ها استفاده و ضمن ایجاد اشتغال بهره این کار را نیز، نصیب آن‌ها بنماید. (کشوری، ۱۳۹۲: ۶۰).

۱۰. موانع مشارکت اقتصادی زنان

از جمله موانعی که باعث کاهش سهم زنان در مشارکت اقتصادی می‌شود عبارت از:

۱. بالا بودن نیروی کار زنان برای کار فرمایان

زنان به علت نقش مادری و نقش همسری که وظیفه مدیریت خانه و امور عاطفی افراد خانواده را برعهده دارند، کمتر از مردان می‌توانند بر تعهدات کاری خود پایبند بمانند. این امر موجب می‌شود تا کار فرما نتواند بر روی همکاری دائم این زن برنامه‌ریزی کند، البته از سوی دیگر نیز این امر باعث شده است که دستمزد زنان از مردان هم سطح خود پایین‌تر باشد. هرچند که کار هر دو در یک سطح باشد و یا حتی کار زن بهتر از مرد باشد.

۲. کم تنوعی فرصت های شغلی

در جوامع در حال توسعه بیشتر کارهای ساده و به اصطلاح دم دستی را به زنان پیشنهاد می‌دهند البته به دو دلیل؛ یکی اینکه زنان دست مزد پایینی دارند و مردان حاضر به قبول کار با چنین دستمزدی نیستند. دوم اینکه شأن اجتماعی کار از نظر افراد جامعه پایین است.

۳. صاحب سرمایه نبودن زنان

بیشتر زنان در جوامع نیازمند مردان هستند (خواه پدر، خواه همسر) و این باعث می‌شود نتوانند در امور اقتصادی خوب جلوه کنند. چراکه کار آفرینی و ایجاد اشتغال نیازمند سرمایه و هزینه است که اکثر زنان از آن محرومند.

۴. عدم تخصص های خاص در زنان

با توجه به عدم حمایت از زنان در بیشتر کشورها و یا حاکم بودن دید مرد سالاری که همچنان وجود دارد. زنان نمی‌توانند به مشاغل خوب دست یابند این در کنار عدم تجربه در این زمینه عاملی می‌شود که اگر روزی بسترسازی شد تا زنان هم دوشادوش مردان کار کنند به جهت نداشتن تجربه عملاً از مردان عقب بمانند^۱.

۱.۱. چند پیشنهاد و راهکار برای افزایش حضور زنان در مشارکت اقتصادی

زنان می توانند در عرصه اقتصادی فعالیت مطلوب تر و کیفی تری داشته باشند به شرط آنکه موانع موجود از سر راهشان برداشته و به موارد زیر توجه لازم شود تا چالش ها به فرصت ها مبدل گردد.

۱. فرهنگ سازی در تغییر نگرش جامعه نسبت به توانمندی اشتغال زنان در تأمین نیازها در خانه و خانواده.

۲. تأثیرپذیری از اعضای موفق، خانواده به عنوان الگوی نقش و به کارگیری تجربیات آنان

۳. تأثیرپذیری مثبت از اتفاقات ناگوار

۴. ایجاد تسهیلات و خدماتی درانجام امور منزل

۵. انتخاب نوع فعالیت ها با توجه به ارزش ها و هنجارهای خانواده

۶. مشارکت خانوادگی و استفاده از محارم در کسب و کار در مواردی که تعصبات خاصی در این زمینه وجود دارد.

۷. کسب دانش مذهبی توسط زنان به منظور تحقیق درباره دستورات و نگرش مذهب به کسب و کار زنان مسلمان.

۸. ایجاد فضای امن برای بروز خلاقیت های زنان.

۹. نقش زنان کارگر، کارمند و کارفرما در مراحل حمل و زایمان و مراقبت از کودک، یک نقش طبیعی و فطری است. بنابراین می بایست به منظور ایجاد تعادل در این وضعیت چندگانه و همزمان اولویت هایی کاملاً متفاوت از مردان برای آنان در نظر گرفته شود.

۱۰. تلاش های قابل توجه برای بالا بردن سطح آگاهی های سیاست گزاران در خصوص نقش و حضور معنی دار زنان در مشارکت اقتصادی در سطح ملی صورت گیرد.

۱۱. یاری سازمان های دولتی برای برنامه ریزی و اجرای برنامه های مربوطه در جهت کاهش بیکاری زنان و حمایت از گروه های فاقد امتیاز بویژه خدمتگزاران منزل، زنان سرپرست خانوار و کارآفرین های اقتصادی کوچک.

۱۲. طرفداری و حمایت از توسعه کارآفرینی های اقتصادی زنان بویژه درخصوص نقش آن ها در تولیدات داخلی و مشاغل خانگی و بازار صادرات.

۱۳. فراهم کردن زمینه تحصیل و طی دوره های آموزشی برای زنان در زمینه مدیریت اقتصادی آموزش امور حقوقی و راهکارهای قضایی.

۱۴. تلاش برای افزایش مهارت‌ها و شرایط کاری به منظور حفاظت زنان و کودکان از بهره‌کشی.

۱۵. کسب اطمینان و امنیت کاری تجاری زنان به‌ویژه کارآفرین‌های اقتصادی کوچک و لزوم در نظر گرفتن آن دسته از زنان شاغل در بخش غیررسمی.

نتیجه‌گیری

با توجه به بررسی همه عوامل مؤثر در اقتصاد مقاومتی و در این برهه از زمان، بحث اقتصاد مقاومتی در جوامع اسلامی، نقش زنان روشن و برجسته است و در چنین شرایط اقتصادی باید در مقابل کشورهای استعماری خود نگهدار و خویشتن‌دار بود.

زنان هم که در صف اول مقاومت هستند باید چند جبهه را مدیریت کنند، هم به عنوان مدیران اقتصادی خانواده به نقش تعیین‌کننده‌ای را هم در برنامه‌ریزی و ساماندهی منابع مالی خانواده برعهده دارند و هم به عنوان تربیت‌کننده نسل آینده وظیفه خطیر تربیت و فرهنگ‌سازی کودکان و نوجوانان را برعهده دارند از این نظر نقش زنان بسیار پررنگ‌تر از نقش مردان و هم سو و هم جهت با آنان می‌باشد. اولویت‌بندی مخارج و توجه به ضروریات زندگی در وهله نخست متوجه زنان است. چراکه بایستی با توجه به منابع محدود نیازهای متعدد یک خانواده را برآورده سازد و عهده پاسخگویی به نیاز خانواده، موجبات آسودگی خاطر همسر و فرزندان را نیز برآورده کند.

و اگر به اشتغال بانوان توجه بیشتری شود و موانع را از سر راه این قشر مهم و تأثیرگذار بردارند کمک بزرگی به اقتصاد مقاومتی می‌شود. تولید ملی و بالا بردن کیفیت تولید داخل به صورت جهادی به عهده مردان و زنان و حمایت از تولید داخلی در خانواده‌ها مسئولیت زنان است. چراکه مادران در خانواده‌ها نقش فرهنگ‌سازی را برعهده دارند.

بازیابی هویت زن مسلمان و پرهیز از چشم و هم‌چشمی‌های نامناسب و توجه زنان به این نکته که باید روی تولید ملی کار شود و از خرید محصولات خارجی حتی‌المقدور خوداری کنند و اینکه با خرید محصولات تولید داخل به توسعه و پشرفت اقتصادی کشورهای خود کمک کنند سبب می‌شود تا زنان در این جهاد اقتصادی موفق باشند.

منابع و مأخذ

- قرآن کریم.
- افشاری، زهرا، اقتصاد خانواده، تهران: دانشگاه الزهرا، ۱۳۸۰.
- تشکری، پروین، تنظیم بودجه خانواده: روش برنامه‌ریزی و مدیریت اقتصادی خانواده، مشهد: قدس رضوی، ۱۳۹۰.
- جوادی آملی، عبدالله، مفاتیح‌الحیاء، چاپ هشتاد و دوم، قم: اسراء، ۱۳۹۱.
- حاجی صادقی، عبدالله، اصول الگوی مصرف اسلامی، قم: زمزم هدایت، ۱۳۸۸.
- شریعت، باقر، اقتصاد خانواده، ج ۴، تهران: نشر اکونومیست، ۱۳۴۴.
- طوسی، محمدبن حسن، تهذیب‌الاحکام، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵.
- عزتی، مرتضی، اصلاح الگوی مصرف، تهران: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج، ۱۳۸۸.
- عسگری، علی، اقتصاد مقاومتی، تهران: نشر مهر، ۱۳۹۱.
- کشوادی، طاهره، اقتصاد در خانواده، چاپ دوم، اصفهان: حدیث راه عشق، ۱۳۸۸.
- کشوری، مجید، اقتصاد در خانواده، چاپ دوم، مشهد: صیانت، ۱۳۹۲.
- کاکیا لیدا؛ نگرشی نو بر اقتصاد خانواده، چاپ اول، تهران: ورای دانش، ۱۳۸۸.
- سایت‌ها
- سایت وزارت تعاون، کار و امور اجتماعی
- وبلاگ مجتبی ناهید، "کار آفرینی در منزل"
- مشارکت اجتماعی زنان در جوامع انسانی، جوان امروز، مهر ۱۳۸۸، www.Javanemrooz.com
- علوی لنگرودی، سیدحسین، نقش و سهم زنان در اقتصاد، مجله اکونومیست، آوریل ۲۰۰۷، www.Vista.ir آدرس: مجله الکترونیکی ویستا،
- www.Khamenei.ir